

TERUGBLIK OP HET LEVEN DER NED. BOTANISCHE VERENIGING IN DE LAATSTE 35 JAAR

Jaarrede van de voorzitter Prof. Dr TH. WEEVERS

Nu deze voorzitter zijn laatste jaarrede houdt en daarmee een periode in het Verenigingsleven afgesloten wordt van 30 jaar, waarin slechts 3 personen: WENT, SCHOUTE en hijzelf, steeds met elkaar afwisselend het voorzitterschap hebben bekleed, schijnt het ogenblik gekomen om de ontwikkeling der Vereniging gedurende die tijd te overzien.

Dat de tijdsruimte van 35 jaar gekozen is, vindt zijn reden hierin, dat de spreker van heden nu 35 jaar lid der Vereniging is. Misschien mag hij het recht om deze rede te houden daarbij ook ontlenen aan het feit, dat spreker sedert 1911, tweemaal als penningmeester en tweemaal als voorzitter gedurende 5 jaar, in het geheel dus 20 jaar deel van het bestuur uitmaakte en dus geacht kan worden op de hoogte te zijn van het leven der Vereniging.

Voor hen, die nog slechts gedurende enkele jaren lid der Vereniging zijn, kan het zijn nut hebben iets te horen van die ontwikkeling; de indruk is immers zo spoedig gewekt, dat de toestand wel altijd zo geweest zal zijn, als die nu is en dat is toch allerm minst het geval.

In 1904 toen spreker lid der Vereniging werd, verkeerde deze in een overgangstoestand, in een periode van gisting. Tot aan het begin van deze eeuw was het een kleine vereniging geweest, waarin de toon aangegeven werd door de floristen, die zich voornamelijk met de bestudering der Nederlandse flora bezig hielden en wier gegevens grotendeels in de *Prodromus Florae Batavae* zijn nedergelegd. Het ledental bedroeg omstreeks 1900 niet veel meer dan 60. Door de ontwikkeling der botanie in ons land werden echter in het begin dezer eeuw een aantal jongere botanici lid der Vereniging en kwam vooral op instigatie van WENT de wens naar voren de werkzaamheid der Vereniging ook in andere richting, meer in algemeen biologische zin uit te breiden. Na lange besprekingen werd besloten tot een reorganisatie, waarbij de Vereniging werd samengesteld uit twee afdelingen nl. Afd. A voor Floristiek en Afd. B voor Biologie, elk met een eigen bestuur van 3 leden, terwijl het bestuur der gehele vereniging zou bestaan uit de gekombineerde afdelingsbesturen benevens een secretaris-penningmeester. Dr VUIJCK, die sedert 1898

voorzitter der Vereniging was, verklaarde zich bereid die omvangrijke taak op zich te nemen. De oudste in jaren der beide afdelingsbesturen werd voorzitter, de jongste vice-voorzitter en deze beide zouden met de secretaris-penningmeester de Vereniging naar buiten vertegenwoordigen.

Ook de door de Vereniging uitgegeven publicatie onderging een verandering. Naast het oude orgaan der Vereniging, het Kruidkundig Archief, kwam het *Recueil des Travaux botaniques*, dat de wetenschappelijke publicaties op algemeen biologisch gebied zou bevatten, terwijl het Kruidkundig Archief bestemd bleef voor het verenigingsleven en voor de floristische publicaties.

Die reorganisatie in 1904 tot stand gekomen, bleek spoedig niet te voldoen, reeds na enkele jaren kwamen er moeilijkheden, die in 1907 tot een crisis leidden. Het waren ten dele zakelijke, ten dele persoonlijke motieven, die deze crisis veroorzaakten, maar het is hier niet de plaats daarop nader in te gaan. Wel moet het resultaat genoemd, nl. dat na een lange en stormachtige vergadering een commissie werd ingesteld, die een statutenwijziging voorbereidde. Het door deze commissie gemaakte ontwerp werd na langdurige debatten door de meerderheid der ledenvergadering aanvaard, zij het ook met enkele kleine wijzigingen.

Wat de grote lijnen betreft, zijn deze statuten vrijwel gelijk aan de tegenwoordige, die elk van U in zijn bezit heeft en het heeft dus geen zin deze hier uitvoerig te bespreken. De hoofdzaak was, dat de splitsing in twee afdelingen weer werd opgeheven en het één vereniging werd met één bestuur. Als doel werd gesteld de bevordering van de botanie in haar gehele omvang, in het bijzonder ook de bevordering van de kennis der flora van Nederland en zijn koloniën. Een aantal permanente commissies werd ingesteld, die voor de Redactie van het *Recueil*, die voor de Redactie van het Nederlands Kruidkundig Archief, die voor Bibliotheek en Herbarium en die voor het Floristisch Onderzoek van Nederland. De laatste vertoonde in zekere zin overeenstemming met de Afdeling A van vroeger, maar voerde een veel minder zelfstandig bestaan.

Het ligt voor de hand, dat het ontwerp der Commissie veel oppositie moest wekken bij de floristen, die in vroegere jaren het hoofdelement der Vereniging hadden gevormd. Toen evenwel deze reorganisatie door de meerderheid der leden was aanvaard, werden aan het eind der vergadering, in Juni 1909 door Dr GOETHART enkele woorden gesproken, die ik om hun loyale opvatting gaarne uit het verslag van Dr VUIJCK overneem „Dr GOETHART hoopt, dat thans de crisis achter de rug is. Hij heeft uit overtuiging voor de goede zaak moeten strijden, zeer tegen zijn zin en ook met de thans

bekrachtigde statutenwijziging is hij geenszins ingenomen. Maar hij stelt er prijs op thans te verklaren, dat zijn optreden is geschied met volle waardering voor de bedoelingen der tegenpartij en dat het hem genoeg doet, dat de strijd nu gestreden is, in de hoop dat dit alles moge leiden tot bloei der Vereniging”.

Nu, na meer dan 30 jaren kunnen wij zeggen, dat deze woorden profetisch zijn geweest. De nieuwe statuten, waarop Prof. Dr J. W. MOLL zijn stempel gedrukt had, zijn de basis geweest, waarop de Vereniging zich ontwikkeld heeft op een wijze als men toen niet had kunnen denken.

Onder de krachtige leiding van haar voorzitter Prof. Dr F. A. F. C. WENT begon de Vereniging nu een geheel nieuw leven. Het ledental in 1909 reeds gestegen tot 140 nam snel toe, het bedroeg in 1915 reeds 220, om in 1919 de 300 te overschrijden. Er heerste een opgewekt verenigingsleven zoals o.a. bleek uit de talrijke en goed bezochte ledenvergaderingen en uit de vele publicaties, welke in het *Recueil des Travaux botaniques* het licht zagen. De omvang hiervan in de eerste 12 jaar gemiddeld 350 pagina's, bedroeg in de tweede twaalfjarige periode 420, om in de derde periode van twaalf jaar die in dit jaar eindigt ongeveer 690 pagina's te bedragen. Contracten met de Directeuren van Universitaire wetenschappelijke Instellingen hebben deze uitbreiding tot bijna het dubbele, financieel mogelijk gemaakt.

Veel zorgen gaven Bibliotheek en Herbarium der Vereniging. Deze hadden tot deze reorganisatie onderdak gevonden in het Rijks-herbarium, maar toen dit om verschillende redenen o.a. ruimtegebrek moeite gaf, kwam de wens naar voren een eigen gebouw te stichten, dat tot bewaring der bezittingen der Vereniging en tevens tot vergaderlokaal zou dienen. De verhuizing van het Rijks Herbarium in 1912 was oorzaak, dat voorlopig onderdak gevonden werd in het Koloniaal Museum in Haarlem, waar de nieuw benoemde conservator, eerst Dr BLAAUW en later de Hr HEUKELS hun goede zorgen aan de verzameling konden wijden, iets wat hoognodig was. In 1915 werd vooral door de medewerking van Prof. WIJSMAN deze kwestie in een contract met het Koloniaal Instituut nader geregeld, waarbij bepaald werd, dat zodra het nieuwe gebouw in Amsterdam gereed zou zijn, de Ned. Botanische Vereniging daar huisvesting zou vinden. In verband met het maken van dit Contract werd nu de indertijd ingestelde Commissie tot verkrijging van een eigen gebouw ontbonden. Deze regeling duurde echter slechts tot 1927; toen werd een nieuwe getroffen en wel deze, dat de Bibliotheek zou ondergebracht worden in het Koloniaal Instituut in Amsterdam, terwijl het Herbarium weer in Leiden bij het Rijks Herbarium

onderdak vond. Deze regeling, die tot nu toe bestaat, kan ondanks de voordelen, die zij biedt, toch ongetwijfeld geen ideale genoemd worden. In dit verband moet ook genoemd worden, dat het nu in goede staat verkerend Herbarium der Vereniging sedert zijn reorganisatie weer geregeld verrijkt wordt met schenkingen der leden, iets wat in de jaren daarvoor bijna niet meer geschied was.

In datzelfde jaar 1927 werden twee nieuwe commissies ingesteld, die tot bescherming der wilde flora en die voor het Zuiderzee-onderzoek, de laatste als subcommissie van die voor het Floristisch Onderzoek van Nederland. De instelling van de eerste commissie getuigt van de hernieuwde belangstelling in onze Vereniging voor het behoud van de natuurreservaten in ons land, iets wat reeds in het begin dezer eeuw een punt van veel zorg geweest was. De oprichting van de subcommissie voor het Zuiderzee-Onderzoek bewijst, dat de studie der floristiek, zij het ten dele ook in wat andere banen weer tot nieuw leven was gewekt. Ook op andere wijze bleek dit.

Het zij verre van mij te beweren, dat het aantal pagina's van een tijdschrift evenredig is met de belangrijkheid, maar toch is uit de omvang van het tijdschrift ener vereniging wel degelijk iets af te lezen aangaande het meer of minder intense leven dier vereniging.

Vergelijken wij de omvang van het Kruidkundig Archief in de verschillende perioden van het leven onzer Vereniging, dan zien we vóór 1904, dus vóór de crisis, dat het aantal pagina's tussen de 200 en 300 schommelde. In de jaren 1904-1916, de periode van nedergang der floristiek, gemiddeld 100 pagina's, dus minder dan de helft van vroeger; in de jaren 1916-1928 is de omvang gemiddeld 290 pagina's dus de toestand van vroeger is weer bereikt, terwijl in de laatste 12 jaren, die omvang gemiddeld 480 is dus bijna het dubbele van die in het begin dezer eeuw. Dat zulk een vergroting van de omvang zware lasten legt op de secretaris der Redactie Commissie spreekt wel van zelf en een enkel woord van dank voor de goede zorgen, die deze secretarissen, zowel die voor het Recueil als die voor het Kruidkundig Archief hebben betoond, is hier zeker wel op zijn plaats.

De neergang der floristiek is blijkens het bovenstaande weer verkeerd in een opgang, hiervan getuigt ook de grote deelneming aan de zomereexcursies als ook de druk bezochte wintervergaderingen. De verklaring voor deze ommekeer ligt zeker voor een deel ook in de opkomende belangstelling voor de plantensociologie. Toen omstreeks 1933 het scheen of die belangstelling zich zou organiseren buiten de Nederlandse Botanische Vereniging om, gelukte het door wijs beleid die nieuwe beweging in zulke banen te leiden, dat zij georganiseerd werd als een nieuwe commissie, die voor Biosociologie

en Veen-onderzoek. De sociologendagen door die Commissie uitgeschreven bewijzen, welk een belangstelling er voor dit deel der botanische wetenschap bestaat.

De voortzetting van het werk van GOETHART en JONGMANS, de publicatie der plantenkaartjes, die vele jaren gestaakt was, vindt sedert 1930 weer plaats door het Instituut Vegetatie-Onderzoek Nederland, de I.V.O.N. Hoewel zelfstandig gebleven, staat ook dit werk in nauw contact met onze Vereniging, de publicaties van de I.V.O.N. verschijnen reeds sedert enige jaren in het Kruidkundig Archief.

Dit streven naar samenvoeging in het kader der Vereniging van de verschillende groepen, die zich bezighouden met de studie der botanie in de ruimste zin van het woord, is ook op ander gebied te constateren. In 1931 werd ingesteld de Commissie voor Phytopathologie, die vergaderingen uitschrijft, waar voordrachten op dit gebied gehouden worden. Zo komt de grote vlucht, die deze tak der toegepaste botanie in ons land neemt, ook weer aan onze Vereniging ten goede.

Het valt dan ook niet te verwonderen, dat het ledental der Vereniging reeds sedert een twaalfstal jaren schommelt tussen de 400 en 500 en dus het drievoud bedraagt van dat in 1910. De schommelingen in het ledental zijn grotendeels aan de invloed der economische omstandigheden toe te schrijven. In vergelijking met naburige landen mag dit ledenaantal groot genoemd worden, iets wat zoals gezegd, zeker ten dele te danken is aan het verenigen van alle botanici in één vereniging en het voorkomen van splitsing. Enerzijds plaatst dit de Vereniging op een gezonde financiële basis en wordt deze daardoor in staat gesteld de gelden te fourneren, die voor de zo verschillende uitgaven vereist zijn, al mag hierbij ook met dankbaarheid gememo-reerd worden de grote steun, die de vroeger geschonken legaten: het Kok-Ankersmitfonds en het Brumund Fonds geboden hebben en nog bieden. Anderzijds draagt de Vereniging daardoor een veelzijdig karakter, waar botanici van verschillende richtingen zich thuisvoelen en door onderling contact begrip krijgen van elkaars streven.

Het Internationaal Botanisch Congres in 1935 in Amsterdam gehouden bood dan ook aan onze Vereniging gelegenheid te tonen, welk een belangrijke plaats zij in het botanische leven van ons land inneemt.

Ik geloof, dat al is nog lang niet alles volmaakt, U mij niet euvel zult duiden, dat ik min of meer opgetreden ben als laudator temporis presentis en ik zou deze korte samenvatting willen eindigen met de wens uit te spreken, dat de ontwikkeling, die de Vereniging in de laatste 25 jaar heeft doorgemaakt, zich in de toekomst moge voortzetten, zodat het 100 jarig bestaan der Vereniging in 1945 met opgewektheid en vertrouwen kan herdacht worden.